

Nemôžem odrazu povedať: Som hluchý!

Ludwig van Beethoven (1770 – 1827), nemecký hudobný skladateľ, predstaviteľ klasicizmu, najväčší zjav a revolucionár v hudbe.

Dielo: 9 symfónií (III.Eroica,V.Osudová, IX. S Ódou na radosť), opera Fidelio, symfonické skladby – predohry: Egmont, Coriolanus, koncerty pre klavír, husle, sonáty, sláčikové kvartetá, Missa solemnis a i.

Beethoven a Slovensko

Dolná Krupá pri Trnave – letné sídlo rodiny Brunswickovcov, s ktorými sa Beethoven zoznámil vo Viedni. Stal sa učiteľom ich dvoch dcér – Jozefíny a Terézie. S nimi chodieval v lete do Dolnej Krupej. Tam sa stretol s mladou Taliankou Guliettou Guicciardy, do ktorej sa úprimne zamiloval. Giuletta bola koketná a sebecká, lichotil jej záujem skladateľa, ale dala prednosť bohatstvu a Beethoven zostal sám. Ani jeho druhý sen sa neuskutočnil. Láska k Terézii Brunswickovej, vzdelanej a jemnej mladej dáme, ktorá ho milovala, ostala nenaplnená. Tušil už vtedy Beethoven svoj osud?

Pre Elišku – skladba pre klavír

Beethoven bol na liečení v českých Tepliciach. Tam ho jedného dňa vyhládalo malé dievčatko, a keďže z rečí svojich rodičov vedelo, že je skladateľom, ktorý sa musel celý život prebijať sám, už v jedenástich rokoch zarábať, lebo otec pil a matka skoro zomrela, starať sa o rodinu a radosť mal v živote málo, dalo mu malý darček. Peňaženku, ktorú samo zhotovilo. Beethovenovi nikto v živote nič nedaroval. Bol taký dojatý, že malej slečne pozornosť opätovoľoval.

Tak vraj vznikla klavírna skladba *Pre Elišku*.

Beethoven a Goethe

V ktoromsi kúpeľnom meste si obaja velikáni vyšli na prechádzku do parku. Po úzkom chodníku sa zrazu pred nimi objavil sprievod na čele s jeho veličenstvom cisárom. Vtedy Goethe ustúpil z chodníka takmer do priekopy, sklopil hlavu a úctivo sa uklonil. Beethoven v ceste pokračoval ďalej tak, že sa mu členovia sprievodu museli uhýbať. Keď Goethe s jeho správaním nesúhlasil, Beethoven povedal: „*Cisárov už bolo veľa, ale Beethoven je iba jeden!*“

Sonáta mesačného svitu – skutočnosť či legenda?

Beethoven stráca sluch. Sú okamihy, keď počuje, ale tie druhé sú stále častejšie. Preto sa vyhýba ľuďom a po večeroch chodí na prechádzky sám. Pri jednej z prechádzok sa zastavil pod oknom, kde počul hrať svoju skladbu. Interpret však nikdy skladbu nedohral do konca, zastavil sa a nevedel ďalej pokračovať. Skladateľ sa rozhodol. Pôjde mu to zahrať sám, sľúbi mu doniesť noty. Vošiel do tmavej, iba mesačným svetlom osvetlenej izby, kde za klavírom sedela mladá krásna slečna. „*Slečna, dovoľte, aby som vám pomohol.*“ Sadol si za klavír a skladbu zahral celú. Slečna poďakovala, ale zaslanie nôt odmietla slovami: „*Pane, načo by mi boli noty, ja som slepá.*“ Zarazený Beethoven si vtedy uvedomil, že jeho sluchová choroba v päťdesiatke a celoživotná slepota tejto mladej krásnej slečny sa porovnať nedajú. Svoje pocity vyjadril tónmi

sonáty *Mesačného svitu*. Vložil do nej túžbu po láske i osamelosť, smútok i nádej.

Choroba prepukla plnou silou

Choroba sluchu prepukla plnou silou. Toto strašné tajomstvo tajil, ale svojmu doktorovi píše: „*Môžem ti povedať, že žijem biednym životom. Už skoro dva roky sa vyhýbam každej spoločnosti, lebo nemôžem odrazu ľuďom povedať: Som hluchý! Keby som mal aspoň nejaké iné povolanie, ešte by to šlo, ale v mojom povolaní je to strašný stav. Aby si si mohol urobiť nejakú predstavu o tejto podivnej hluchote, vravím, že sa v divadle musím nachýliť celkom blízko k orchestru, aby som rozumel hercovi. Ak som trochu ďalej, nepočujem vysoké tóny nástrojov a spevu. Ak to len bude možné, chcem vzdorovať osudu, hoci viem, že v mojom živote nadídu chvíle, keď budem najnešťastnejším tvorom...*“ Jeho tušenie sa naplnilo. Pripravovala sa premiéra opery *Fidelio*. Beethoven požiadal vedenie divadla, aby mu dovolilo dirigovať hlavnú skúšku. Generálka sa začala. Nastúpil orchester, potom speváci. Ale už po duete prvého dejstva nastal zmätok. Speváci nesledovali dirigenta, spievali trochu rýchlejšie, čo skladateľ, samozrejme, nepočul. Niekoľkokrát bolo treba zastaviť skúšanie. Beethoven sa stával čoraz nepokojnejším. Z hrozivého ticha, ktoré ho obklopovalo, nemohol prísť na to, čo sa deje. Zrazu zbadal svojho priateľa. Podával mu knižočku, pomocou ktorej sa zhováral s ľuďmi, a požiadal ho o vysvetlenie. „*Prosím vás, nepokračujte, ostatné doma vysvetlím!*“ Razom pochopil. Vzrušeným krokom opustil sálu a domov takmer bežal. Len, čo vošiel dovnútra, hodil sa na pohovku, zakryl si tvár oboma rukami. Hrozný údel!

Ti – ti – ti – tá –

Toto je ona.

Človek nech najprv počuje ju
a potom nech skoná.

Že osud v nej nám klope na dvere?

Ale to nie je osud úbožiaka.

To osud veľký je, to osud ľudský je,
za taký osud vďaka! Počujte, Beethoven
tu hovorí, on vlní sa, lež pichá
zároveň.

Zapáchte každú sviecu, ktorá nehorí,
lebo je noc, a ďaleko je deň.

(Ján Smrek: Piata symfónia, úryvok)